

כיצד מחנכין?

עלון מס' 44

לגרום לו לחוש את הזולת - ממילא הוא יענה

עכשיו עובר האוטובוס ליד התחנה השניה ברחוב עזרא. מה אתם אומרים? הנהג צריך לעצור בתחנה ולהעלות עוד נוסעים, או שעדיף שפשוט יתעלם מהם וימשיך בדרכו, והם יחכו לאוטובוס הבא???

התשובה היא שזה תלוי איפה אתם נמצאים. אם אתם נמצאים באוטובוס הצפוף והעמוס, סביר להניח שאתם חושבים שהאוטובוס כבר עמוס מדי, הוא באמת מאוד עמוס, אין מקום להכניס סיכה. אם עכשיו תעצור בתחנה, הרי לא כולם יצליחו לעלות, ואז יהיה בלגאן, חלק יעלו וחלק לא, זה יעכב את כל האוטובוס בעוד רבע שעה, וכולם יאחרו את ברכת הכהנים המרכזית בכותל.

אבל אם אתם נמצאים בתחנת האוטובוס, איך אתם מסתכלים על האירוע??? האוטובוס לא כזה מלא, יש מקום לעוד אנשים שיכולים לעמוד שם, ברור שיש כמה ילדים שיושבים ואפשר להושיב אותם על הברכיים של האבות שלהם, למה שלא יעצור בתחנה? איזו חוצפה!

בקיצור, הרעיון ברור, כל אחד רואה את העולם מהמקום שבו הוא עצמו נמצא, ולכן, אם הנהגים ייסעו מדי פעם בתחבורה הציבורית, אני בטוח שאחוז ההיענות שלהם לעזרתם של עוצרי הטרמפים יהיה גבוה הרבה יותר".

[הרב אליעזר יוטקובסקי שליט"א, לקראת שבת מלכתא]

אולם הרב מייזל סירב להיכנס, ורצה לשוחח דווקא על פתח הבית. בלית ברירה יצא הגביר החוצה כדי לשמוע מה בפיו, ומפני כבודו של הרב לא הספיק ללבוש את המעיל שלו, אלא עמד בחוץ כך, בבגדיו הקלים, כשכל גופו רועד מהקור העז.

סיפר לו הרב באריכות ובפרוטרוט, שיש משפחה של אלמנה ויתומים שאין להם במה להתפרנס בימות החורף, ואין להם כסף להסיק את הבית, והם שרויים בקור וסכנה גדולה, והוא מבקש ממנו שייתן צדקה כדי לתמוך באותה משפחה.

הגביר התרצה לבקשת הרב, והואיל לתרום סכום הגון. או אז נכנס הרב יחד עמו אל תוך הבית, והמתין לעשיר שהלך להביא את הכסף מחדר אוצרותיו.

כשעמדו בתוך הבית, פנה הגביר אל הרב בשאלה, מדוע לא יכול היה לספר את כל זה בפנים הבית, ומדוע היה צריך לדבר דווקא בחוץ?

ענה לו הרב: 'אם הייתי מספר לך את זה בפנים, בתוך הבית הנעים והמוסק, לא היית יכול להבין כלל את המצב הנואש של אותה אלמנה, ורק בחוץ, כשהרגשת בעצמך את הקור הנורא השורר בחוץ, אז היית יכול לרדת קצת לעומק ההרגשה, ולהבין את מצבם של האלמנה והיתומים.

"אומרים שבקרוב צפויות להתקיים בחירות", פותח מגיד המישרים את דבריו, "אני כבר מזמן רציתי להציע לשלוחא דרבנן שמחוקקים חוקים וכדו', להגיש הצעת חוק מאוד יעילה. לחייב כל נהג, להחזיק בכיס שלו 'רב קו', ופעם בחודשיים תוטל עליו חובה לנסוע בתחבורה הציבורית..."

וכל כך למה? כי כשהנהגים בעלי הרכבים יעמדו בתחנות האוטובוס בקיץ או בחורף, ייצרבו בחום השמש או יצטנפו מתחת לגג הדולף מי גשמים, יביטו על השעון עשרות פעמים ולבסוף יידחקו לתוך אוטובוס עמוס לעייפה, ויצטרכו לנסוע כל הדרך בעמידה - חזקה עליהם שהם ייקחו יותר טרמפים...

כי הרי איך זה עובד? השבע לא מבין את הרעב, העשיר לא מבין את העני, האיש שחם לו לא מבין את זה שקר לו...

תארו לעצמכם מצב שבו אוטובוס נוסע מבני ברק לירושלים, כולם רוצים להגיע לברכת כהנים בכותל המערבי, בחול המועד סוכות. אנשים עולים ועולים, האוטובוס מתמלא בכל תחנה בעוד ועוד אנשים, עד שבתחנה הראשונה של רחוב עזרא, הוא כבר מלא עד אפס מקום, ואנשים עומדים בין הספסלים לכל אורך האוטובוס.

בהקשר לאמור, אפשר לעמוד על נקודה נוספת, שמובילה גם היא לאותו המקום. כולם מכירים את המשנה האומרת שהעושה סוכתו 'מעובה כמין בית - פסולה' [סוכה כב א], כלומר שאם הסוכר הוא עבה כל כך, עד שאין הגשמים יכולים לחדור דרכו, אינו סכך כשר.

ובאמת זה פלא גדול. הרי יש מצווה של 'ושמחת בחגך' [דברים טז יד], ויש עניין של 'בסוכות תשבו - כעין תדורו' [סוכה כו א], ואנחנו יודעים ש'המצטער פטור מן הסוכה' [סוכה כה ב], וממילא אם חדרו גשמים 'עד שתסרח המקפה', פטור מהסוכה ויכול לצאת ממנה ולאכול בביתו... בגלל שהגשמים חודרים דרך הסכך.

אז מה החיסרון בכך שהסוכה עשויה 'כמין בית' ולא חודרים גשמים דרך הסכך? למה שלא נזכה לקיים את מצות סוכה בשמחה גדולה גם אם בחוץ יורדים גשמים?

נראה שהתשובה לכך נעוצה בסיפור הידוע, המסופר על רבה של העיר לודז', הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל, שפעם עסק באיסוף צדקה למען משפחה של אלמנה ויתומים עניים, ונקש על פתח ביתו של אחד מעשירי העיר באמצע הלילה, כשבחוץ שרר קור איום ונורא. הגביר שהיה בתוך ביתו המוסק כהלכה, היה לבוש בבגדים קלים, וכששמע שרבה של לודז' עומד בפתח, מיהר לגשת אליו ולהזמין אותו להיכנס אל תוך הבית, כדי לשוחח עמו.

להמשך קיומו של העלון, למי שמכיר בערכו וחשיבותו, מתקבלות תרומות לע"ג, או לשמחות וכדו'

לתרומות/הנצחות, או לקבלת העלון באימייל, וכן לתגובות: blu.israel@gmail.com

אם כך נוכל לתרץ את העניין הנ"ל, שהרי כתבו רבותינו הקדושים, שהענין הכי גדול בחג הסוכות הוא להזמין אורחים ולתת להם כל צרכם, וכמו שכתב בספר יסוד ושורש העבודה, שחג הסוכות נקרא 'חג האסיף', כיון שהוא זמן אסיפה, לאסוף הביתה אורחים עניים ולתת להם צדקה.

ולכן אמרה התורה, שבכדי שתוכל להרגיש את העניים, את אותם עלובים שאין להם בית, צריך אתה לצאת החוצה, ולשבת בסוכה שאין בה גג המונע את חדירת הגשמים, רק אז תוכל להעלות על דעתך את כאבם, ולהרגיש את מה שמרגישים אותם עניים.

על ידי הסבר זה אפשר לתרץ עוד קושיא, שהרי חג הסוכות הוקש לחג הפסח, בגזירה שווה 'חמשה עשר - חמשה עשר', ולכן כתבו הפוסקים שצריך לאכול כזית בבת אחת בסעודת ליל ראשון של יו"ט של סוכות, כמו שאוכלים את הכזית ראשון של המצה בליל הפסח בבת אחת.

נשאלת השאלה, לכאורה צריך לעשות עוד היקש, שיצטרפו גם לומר 'הא לחמא עניא' בתחילת סעודת ליל חג הסוכות, כמו שאומרים בתחילת ליל הסדר שמזמינים את כל דצריך וכל דכפין.

התשובה היא, שבחג הפסח כל אחד יושב בתוך ביתו, ורק בתחילת הסדר פותח את הדלת ואומר 'הא לחמא עניא וכו'', כל דצריך ייתי ויפסח'. אבל בסוכות לא מסתפקים רק בפתיחת הדלת.

תוכחה נאה לחג הסוכות

מעשה בר' זלמן שעלה מארה"ב כדי לנשום את אוירה של ארץ הקודש, ולהתבשם מהודה, תפארתה ומעלתה של ירושלים עיר הקודש. מאחוריו הותיר הרבה גשמייות והנאות ה"עולם הזה" ובמקום זה העדיף וביכר את הרוחניות ואת אוירת דירושלים שהיא מעין "עולם הבא".

את יומו חילק לשניים, חציו הראשון הוקדש לתפילה ולימוד תורה, ובחציו השני של היום ניהל את עסקיו מהם התפרנס. גם בחלקו הראשון של היום אותו הקדיש ללימוד תורה שם את עיקר הדגש בלימוד חובות ומצוות והנהגות של "בין אדם לחברו" - בזה ראה את עיקר עבודת האדם עלי אדמות.

חג הסוכות קרב ובא, ור' זלמן חיפש אתרוג מהודר שבמהודרים. חשקה נפשו לקיים את מצות האתרוג בהידור הנפלא ביותר שיכול להיות. הוא פנה אל ידידו משכבר הימים שעסק במכירת אתרוגים והתחנן לאתרוג מהודר. אמר לו: "בא אלי הערב, יש לי תחת ידי אתרוג שלא נראה כיופיו ובהידורו מאז שאני זוכר את עצמי". בהתרגשות עצומה עלה ר' זלמן אל ביתו של מוכר האתרוגים, והלה פתח קופסא מיוחדת במינה ובחרדת קודש הוציא מתוכה אתרוג שאכן היה שיא הפאר וההידור, אתרוג שהאיר מיופיו, קשה היה להסיר את העיניים מאתרוג שכזה.

"אתרוג שכזה לא היה לי מעולם" התבטא מוכר האתרוגים, ולא כדי למכור זאת אמר מה שאמר, כי על אתרוג שכזה יש קופצים מרובים, רק אכן, הייתה זו האמת לאמיתה, כי האתרוג היה מיוחד במינו לכולי עלמא. "מה המחיר שתדרוש עבורו?" שאל ר' זלמן, והלה נקב

אלא עושים הרבה יותר מזה, יוצאים ממש החוצה אל הרחוב, אל מקומם של העניים וחסרי הבית, כדי להרגיש אותם, לרדת לדעתם של אלו שהבית שלהם אינו מחסה כראוי, ולהרגיש את אלו שזקוקים לעזרתנו.

כעין דברים אלו מצינו בספר הקדוש שפת אמת (סוכות, דף ק"א), שאומר שאחרי שהבריאה התחדשה בראש השנה, זהו הזמן להתפלל על הפרנסה ועל קיום העולם. 'זהו טעם הפשוט של מצות סוכה, לצאת החוצה מן הבית, ולדעת כי הארץ צריכה מטר מן השמים'. ולכן חג הסוכות הוא זמן שמחה, כי הקדוש ברוך הוא כביכול שמח כשהוא מכין מזון לבריותיו. וזה בא ללמד את האדם, לקבל את האורח בסבר פנים יפות, ולתת צדקה בשמחה.

יעזור הקב"ה, שיהיה לכולנו 'לב שומע', ונוכל להאזין לרחשי הזולת, ולקיים את כל הפירושים של 'זה א-לי ואנוהו', גם להדר בנוי מצוה, וגם להידבק במידותיו של הקב"ה שהוא רחום וחנון. ואז נזכה למה שכתב רבינו המהרש"ל (חידושי אגדות מס' שבת), שהשם יתברך נראה לבני ישראל לפי מעשיהם וענייניהם, וכאשר בני ישראל מתנאים במצות השם, ומקיימים 'זה א-לי ואנוהו', גם הקב"ה נראה ומתנהג עמם בנוי ובהדר.

[הרב שמואל יוסף שטיצברג שליט"א מרבני קהילת חסידי גור בבית שמש, לקראת שבת מלכתא]

בסכום עתק כיאה לאתרוג מהודר שכזה. הסכום הרקיע שחקים, אך מה זאת לעומת הידור מצווה. "התנאה לפניו במצוות". ההתלבטות הייתה קשה והוא ביקש להראות לרבו את האתרוג ולשאול למוצא פיו. הסכים המוכר לבקשתו, אך הזהירו שישגיח עליו מכל משמר ויבטיחו כי חוץ מרבו לא יראה זאת לשום אדם! הסכים ר' זלמן ויצא אל בית רבו עם האוצר היקר בידו כדי לשאול בעצתו. הוא המתין בתור וכשנכנס פנימה הוציא את האתרוג וזוהר וזוהר, נטל רבו את האתרוג ואורו עיניו. הוא הביט בו מכל הצדדים ולבסוף פלט "לא ראיתי כזה אתרוג יפה ומהודר". ר' זלמן חש שמחה עצומה, אכן אין כאן טעות היה זה אתרוג שלא היה בו שום נקודה, או בליטה או קימור לא מושלם, פסגת ההדר וההידור!

לאחר ששבע הרבי מראיית האתרוג השיבו לר' זלמן ואמר לו "פסול!". נבהל ר' זלמן והתפלל "הרי הרבי אמר שאין כמוהו ביופיו והדרו?" "אכן", השיב הרבי, "אמרתי זאת, ואין בכוונתי לפסול אתרוג מלברך עליו, כוונתי הייתה לפסול את הקניה, מה עם ה"בין אדם לחברו" שאתה כה מרבה להתעסק בזה?" הביט ר' זלמן בפני רבו ולא הבין את שאלתו, ורבו המשיך "האם כבר רכשת מתנה ובגדים לבני ביתך? והלא זה חיוב דאורייתא ואילו הידור האתרוג דרבנן? כיצד תוכל לרכוש אתרוג במחיר כה גבוה כשזה יפגע ללא ספק במצות ה"שמחה" - שבעלה משמחה, אותה ואת בני ביתו?" ר' זלמן קלט את המסר, עיניו הבדולח של רבו אכן הצביעו היכן להשקיע בהידור, ואולי קניית הבגדים לשמח את בני ביתו הם שיהדירו את האתרוג ליותר מהודר?

אשמח לשמוע רעיונות והצעות ייעול - הכל יתקבל בברכה.

ישראל חיים בלומנטל.

לתרומות/הנצחות, או לקבלת העלון באימייל, וכן לתגובות: blu.israel@gmail.com

נתרם לזיכוי הרבים